

Данилевская-Жугунисова О.Э.,

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ОСОБЕННОСТИ ПРИНЯТИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕШЕНИЙ НА ОСНОВЕ АНАЛИЗА ЗАТРАТ

Резюме

В статье обобщены теоретические положения и уточнено экономическую сущность понятия «расходы» в качестве основного показателя деятельности предприятия для принятия финансовых решений. Доказано, что процесс планирования расходов, их контроль сопровождаются принятием конкретных финансовых решений, определяют результаты управления. Определено, что анализ затрат является базовым инструментом, который координирует функции привлечения и использования финансовых ресурсов в процессе принятия финансовых решений.

Ключевые слова: финансовые решения, расходы, управление, финансовая стратегия, предприятие.

Danylevskaya-Zhugunisova O.E.,

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv

FEATURES OF MAKING FINANCIAL DECISIONS BASED ON COST ANALYSIS

Summary

The article summarizes the theoretical principles and economic essence the concept of «cost» as the main indicator of the company for making financial decisions. It is proved that the planning costs of control accompanied by the adoption of specific financial decisions that determine the results of management. Determined that the cost analysis is a basic tool that coordinates the functions of engagement and use of financial resources in making financial decisions.

Keywords: financial solutions, cost management, financial strategy, competitive entity.

УДК 336.7

Дудчик О. Ю.

Дніпропетровська державна фінансова академія

РОЗВИТОК І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛІЗИНГОВИХ КОМПАНІЙ ТА ЛІЗИНГОДАВЦІВ В УКРАЇНІ

Розглянуто особливості поетапного розвитку та функціонування лізингових компаній та лізингодавців в Україні за час незалежності. З'ясовано причини, які позитивно чи негативно впливали на діяльність цих організацій в певний період часу. Обґрунтовано проблеми, які потребують вирішення для стимулювання ефективної діяльності сучасних лізингових компаній.

Ключові слова: лізинг, ринок лізингових послуг, лізингові відносини, лізингові компанії, лізингодавці.

Постановка проблеми. В економічно розвинених країнах лізингові компанії є прямими конкурентами банків. Завдяки створенню ефективного та доступного для підприємств механізму фінансування, лізингові компанії з кожним роком все активніше впливають на інноваційне зростання різних галузей економіки держав, сприяють припливу інвестицій у виробництво, позитивно позначаються на зростанні обсягів внутрішнього виробництва, оновленні основних фондів підприємств.

В українській економіці за часів незалежності через низку проблем економічного, політичного та соціального характеру лізинг не зайняв належного місця, тому виникає необхідність адекватного аналізу та обґрунтування проблем, які потребують негайного вирішення для стимулювання ефективної фінансової діяльності сучасних лізингових компаній в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сучасному етапі розвитку лізингових відносин проблеми організації та функціонування лізингових компаній привертають увагу багатьох фахівців, про що свідчить значна кількість наукових публікацій, присвячених цій темі. Теоретичні та практичні аспекти організації та функціонування лізингових компаній в Україні знайшли своє відображення у працях як вітчизняних науковців –

В. Міщенко, Ю. Човнюка, Н. Мужук, О. Ляхової, С. Глуценко, Я. Онищук, так і російських вчених та практиків лізингового ринку – В. Макеевої, В. Газмана, Т. Красьова, В. Горемікіна та ін. Питання функціонування лізингових компаній розроблені у наукових працях таких вчених-економістів, як Л. Бері, В.І. Лященко, В.Ф. Столяров, Е.І. Русакова, І.В. Ластовченко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз поетапного розвитку та функціонування лізингових компаній та лізингодавців в Україні сприятиме з'ясуванню причин, які впливають на діяльність цих організацій, визначенню проблем, які потребують вирішення для стимулювання ефективної діяльності сучасних лізингових компаній.

Метою статті є дослідження зародження та формування лізингу в Україні, особливостей розвитку та функціонування лізингових компаній та виявлення причин, які негативно чи позитивно впливають на діяльність цих організацій, стримуючи чи стимулюючи їх розвиток.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після здобуття незалежності Україна стала на шлях глибоких перетворень, у яких вагоме місце посідають фінансово-кредитні відносини. Однією з альтернатив цих відносин є лізинг, під яким розуміють ко-

ристування обладнанням, транспортними засобами, нерухомістю на умовах сплати частинами коштів за нього протягом визначеного строку дії лізингу.

Зацікавленість підприємців таким поняттям, як «лізинг», вперше проявилась на внутрішньому ринку лише в 90-і роки ХХ ст. – часи захоплення орендним рухом, коли на світ з'явилися десятки фірм, які написали в своїй назві слово «лізингова», проте не мали ніякого відношення до лізингової практики. Цей факт підтверджує те, що попри широку розповсюдженість лізингу у розвинутих країнах, в економічному середовищі України такий вид взаємовідносин на той час був мало поширеним через його порівняну новизну, брак досвіду і недосконалість законодавчої бази.

В українській мові немає аналога терміну «лізинг». Корінь «ліз» в перекладі з грецької означає розчинення, а з англійської – орендувати, здавати в найм. Прийнятий в 1997 р. Закон України «Про лізинг» вперше законодавчо регламентував лізингові відносини в Україні. В ньому наводилось таке визначення: «лізинг – це підприємницька діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця, або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідному продавця майна за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів» [1]. Але Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про лізинг» від 11.12.2003 р. № 1381-IV [2] внесені суттєві зміни, які були сприйняті економістами і науковцями неоднозначно: одні вважали ці зміни прогресивними, інші – що цей закон відкинув розвиток лізингових відносин на кілька кроків назад, адже діючий і сьогодні Закон «Про фінансовий лізинг» в редакції 2004 р. [3] визначає загальні правові та економічні засади лише фінансового лізингу, чим суттєво обмежує можливості суб'єктів лізингових відносин. В діючому законі відсутнє повноцінне поняття «лізингу», наводиться лише визначення «фінансовий лізинг», під яким розуміється вид цивільно-правових відносин, що виникають із договору фінансового лізингу. Разом з цим за договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність реч у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі) [3].

На сьогодні у діловому світі українських підприємців поняття «лізинг» має широке, складне та багатогранне трактування, яке об'єднує у собі одночасно властивості кредитних і інвестиційних відносин, відносин оренди і купівлі-продажу, створюючи нову організаційно-правову форму бізнесу – ринок лізингу, стабільність якого значною мірою залежить від фінансової надійності основних учасників ринку, одним з яких є лізингова компанія. Якщо лізингові компанії демонструють належний рівень професіоналізму, фінансову стійкість і здатність управляти фінансовими ризиками, можна вважати, що лізинговий ринок в країні розвивається позитивно. Система господарювання в СРСР не передбачала використання лізингових відносин і відповідних їм механізмів, тому вже з перших років самостійності вчені та практики пропонували більш широко використовувати лізинг для підвищення ефективності економіки.

Становлення лізингу в Україні відбувалось в складних умовах перехідного періоду 1991–1996 рр. Трансформація соціально-економічних відносин супроводжувалась глибоким економічним спадом. Шокові трансформаційні процеси та падіння ВВП понад 60% мали тяжкі наслідки для економіки і негативно позначалися на діяльності суб'єктів господарювання. Однак, не дивлячись на те, що законодавство про лізинг тільки розроблялося, саме в цей період були сформовані передумови для формування й розвитку як лізингових відносин, так і лізингових компаній.

Законом України «Про банки і банківську діяльність» від 20.03.1991 р. (з 7.12.2000 р. втратив чинність) банкам дозволялося проводити операції з придбання за власні кошти засобів виробництва з подальшою передачею їх в оренду, розробляти та використовувати ефективні лізингові технології, виступати одночасно лізингоодержувачами та кредиторами [4].

Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 р. (з 01.01.2013 р. не чинний) було введено поняття «лізингова (орендна) операція», «оперативний лізинг (оренда)», «фінансовий лізинг (оренда)», «зворотний лізинг (оренда)» [5].

Упродовж 1996–1997 рр. було створено «Аваль-лізинг», Українську сільськогосподарську лізингову компанію «Украгроліз», «Украгролізинг», «Укресімлізинг», «Укртранслізинг», Фінансово-лізинговий дім при АК АПБ «Україна» та ряд інших. З метою підтримки вітчизняних виробників сільгосптехніки у 1997 р. почав функціонувати Державний лізинговий фонд. На пільгових умовах ним фінансувались операції з постачання лізинговими компаніями української сільгосптехніки. Одним із таких суб'єктів використання коштів Державного лізингового фонду була державна лізингова компанія ВАТ «Украгромашінвест». На основі Державного лізингового фонду у 1999 р. сформовано державну лізингову компанію «Украгролізинг» [6, с. 134].

Але тільки 16.12.1997 р. в Україні був офіційно прийнятий Закон «Про лізинг», змінами до якого 11.12.2003 р. він був перетворений в Закон України «Про фінансовий лізинг» [3].

Недосконалість зазначеного Закону відразу викликала бурхливу дискусію з боку спеціалістів, які зазначали, що хоч основні положення Закону «Про лізинг» і відповідають основам теорії лізингу, проте можливості застосування цього документа після впровадження в Україні досить обмежені, й ті компанії, які ще до 1997 р. могли розвивати свою лізингову діяльність, після прийняття Закону стояли перед перспективою її згортання. Як результат, після введення в дію Закону за рівнем розвитку лізингових взаємовідносин держава відкотилася десь на рівень 1990 р.

Було втрачено багато часу, однак, не дивлячись на це, лізингом в Україні на свій страх і ризик все-таки намагалися займатися такі організації, як командитне товариство «Лізингова компанія Укрінтерлізинг», Львівська торгово-промислова палата, страхова компанія «АСКА» (страхування лізингових угод), лізингова компанія «Оптимус», заснована на польському капіталі та деякі інші.

З метою захисту інтересів учасників лізингових операцій у 1997 р. створено Асоціацію лізингових компаній «Укрлізинг», до складу якої увійшли вітчизняні лізингові та страхові компанії, банківські та наукові установи, підприємства. У цьому ж році Україна стала членом Європей-

ської федерації національних лізингових асоціацій LEASEUROPE [6, с. 135].

Формування правової лізингової бази тривало. На виконання положень Закону України «Про лізинг» Постановою КМУ від 16.06.1998 р. № 913 був затверджений «Порядок реєстрації договорів лізингу» (з 29.04.2004 р. втратив чинність) [7]. Наступним кроком у забезпеченні правової бази лізингових відносин стало засідання Ради глав урядів держав – учасників СНД 25.11.1998 р., на якому з метою забезпечення сприятливих умов для всебічного розвитку лізингу між державами Співдружності на взаємовигідних умовах була прийнята Конвенція про міждержавний лізинг [8]. У ній були визначені основні терміни, коло суб'єктів, види і принципи міждержавної лізингової діяльності.

Що стосується взагалі розвитку ринку лізингових послуг, то станом на початок 2003 р. в Україні діяли понад 16 лізингових компаній [9, с. 36]. Головними операторами на ринку лізингових послуг на цей час в Україні були вітчизняні компанії: банки – до них зверталися за лізинговими послугами 46% підприємств та лізингові компанії – 40%.

Станом на 01.01.2004 р., згідно Аналітичного звіту Координаційної ради з питань політики фінансового сектора при Кабінеті Міністрів України «Стан та першочергові завдання розвитку фінансового лізингу в Україні» в Україні був зареєстрований 161 суб'єкт господарської діяльності з основним видом діяльності «Фінансовий лізинг» та 268 суб'єктів господарської діяльності з контекстом назви «лізинг» [10]. Однак насправді послуги фінансового лізингу надавали набагато менше компаній. Так, Українська фінансова група у своєму довіднику дає перелік лише 59 лізингових компаній, що діяли на той час на території України.

Аналіз діяльності лізингових компаній впродовж 2003–2006 рр. демонструє позитивну динаміку щодо кількості укладених договорів, зокрема, у 2006 р. було укладено 6089 угоди на загальну суму 1738 млн. грн., що на 140% більше, ніж у 2005 р., а на початок 2007 р. вартість лізингового портфеля лізингових компаній зросла до 3601 млн. грн.

Вважається, що розгортанню діяльності лізингових компаній в даний період сприяло прийняття закону щодо регулювання правових та економічних засад фінансового лізингу – Закон України «Про фінансовий лізинг» від 11.12.2003 р. [3]. Прийняті у той час Цивільний та Господарський кодекси також містять положення щодо лізингу. І, як наслідок, станом на початок 2007 р. кількість лізингових компаній, що систематично надавали лізингові послуги, збільшилася на 30% у порівнянні з 2006 р. (з 50 до 65 компаній).

Темп росту лізингових компаній був найбільшим у 2007 р. (38%), але світова фінансова криза у 2008 р. знизила його до 11% [11]. Незважаючи на кризу, кількість лізингових компаній продовжувала збільшуватись. Такий ріст позитивно впливає на усю лізингову діяльність в Україні, так як лізингові компанії розширюють коло нових клієнтів і намагаються бути конкурентоспроможними.

Опитування українських лізингових компаній, проведене на початку 2008 р. Міжнародною фінансовою корпорацією, у якому взяли участь 28 лізингодавців із 90 офіційно зареєстрованих, дозволило вперше в Україні скласти їх рейтинг. На той час 50% вітчизняного ринку лізингових послуг контролювали шість компаній. Переважна більшість лізингових компаній (72%) знаходилася

в Києві, поряд з цим третина лізингових компаній мали філії та підрозділи в обласних центрах України. Таким чином, розширювалась географія територіального покриття. Власниками переважної більшості вітчизняних лізингових компаній (40%) були підприємства та організації нефінансового сектору економіки [12].

Розгортання світової фінансово-економічної кризи внесло негативні зміни у позитивну динаміку розвитку вітчизняного лізингового ринку, про що свідчить банкрутство значної кількості лізингових компаній у цей період. Більшість лізингових компаній в умовах кризи займалися лише обслуговуванням поточних договорів лізингу, не укладаючи нових, що позначилося на зменшенні кількості та вартості договорів фінансового лізингу протягом 2008–2009 рр. (рис. 1–2).

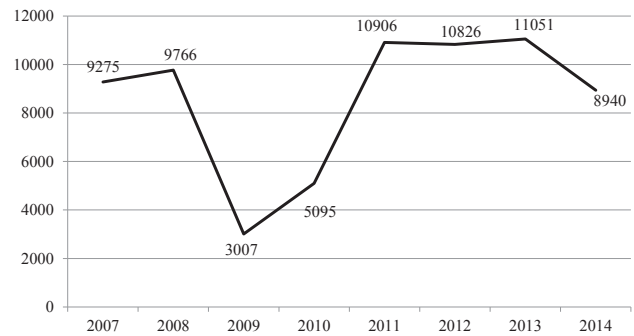

Рис. 1. Кількість укладених договорів фінансового лізингу за 2007–2014 рр. [10; 11]

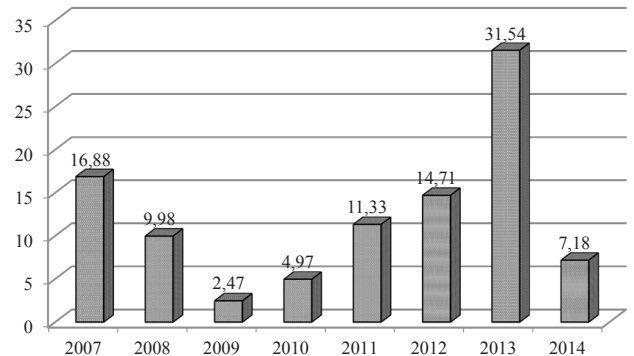

Рис. 2. Вартість укладених договорів фінансового лізингу за 2007–2014 рр., млрд. грн. [10; 11]

Дані рисунку чітко відображають кризові явища, що відбувалися в економіці світу і України. Кількість укладених договорів фінансового лізингу за 2009 р. зменшилась на 6759 (69%) у порівнянні з 2008 р. і склала 3007 договорів – найгірший показник за період, що аналізується. Відповідно, і у вартісному вираженні обсяг укладених договорів зменшився на 7,51 млрд. грн. (75%) і склав 2,47 млрд. грн. (рис. 2). Протягом 2011–2013 рр. спостерігалась стабільна ситуація, коли щорічно укладалось близько 11 тис. договорів. При цьому вартість укладених договорів зростала значними темпами і в 2013 р. сягнула піка в 31,54 млрд. грн., що свідчить про те, що лізингоотримувачі замовляли більш дорогі машини, обладнання, техніку. 2014 р. був кризовим для України, і галузь одразу прореагувала значним зменшенням кількості укладених протягом року договорів (на 2111 одиниць) і їх вартості (на 24,36 млрд. грн.). І якщо в 2013 р. середня вартість однієї угоди становила 2,854 млн. грн., то в 2014 р. –

0,803 млн. грн. Невпевнені у майбутньому підприємці обирають більш дешеві і, відповідно, менш якісні предмети лізингу, повернувшись до ситуації, яка існувала в кризовому 2009 р.

Таким чином, кризи виступають ніби перевіркою лізингових компаній на фінансову стійкість, якість сформованого лізингового портфеля, ефективність ризик-менеджменту та раціональність стратегічного управління.

В таблиці 1 наведені основні показники діяльності українських лізингодавців за період 2012–2014 рр.

За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України (Нацкомфінпослуг), станом на 01.01.2015 р. зареєстровано 267 юридичних осіб – лізингодавців та 187 фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу [10].

Протягом 2014 р. фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, укладено 8966 договорів фінансового лізингу на суму 7438,4 млн. грн. Фінансові компанії протягом 2014 р. збільшили вартість укладених договорів фінансового лізингу в 15,6 рази (на 240,9 млн. грн.). При такому значному зростанні питома вага їх в загальній вартості лізингових угод становить 3,5% (в 2013 р. – 0,05%). Структура змінилась і за рахунок збільшення обсягів лізингових угод, що були

надані фінансовими компаніями, і за рахунок значного скорочення вартості угод, укладених за цей період лізинговими компаніями (на 78,5%).

За підсумками 2014 р. спостерігається зменшення кількості договорів фінансового лізингу на 19,1% (на 2117 одиниць) порівняно з відповідним періодом попереднього року. При цьому вартість договорів фінансового лізингу зменшилась на 77,7% (на 24531,2 млн. грн.).

Найбільшими споживачами лізингових послуг в 2014 р. були: транспортна галузь, вартість договорів в якій становила 36642,1 млн. грн., зменшившись у порівнянні з 2013 р. на 23,9% (11516,5 млн. грн.) та сільське господарство, вартість договорів в якій становила 11233,1 млн. грн., збільшившись у порівнянні з 2013 р. на 19,3% (1816,8 млн. грн.). Питома вага вартості лізингових угод в цих галузях, відповідно, становила в 2013 р. 71,7% та 14%, а в 2014 р. – 62,2% та 19,2%. Отже, в 2014 р. спостерігаються поживлення і активізація лізингових відносин саме в галузі сільського господарства. Наступними за обсягами є будівництво, сфера послуг, харчова промисловість, добувна промисловість, але їх питома вага в загальній сумі вартості договорів не перевищує 3%.

Вартість укладених договорів фінансового лізингу юридичними особами – лізингодавцями в I кварталі 2015 р. – 1044,7 млн. грн. Фінансові компанії в цьому періоді не уклали договорів фінансового лізингу.

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності лізингодавців за 2012-2014 рр.*

Показник	2012	2013	2014	Темпи приросту, %		
				2013 до 2012	2014 до 2013	2014 до 2012
Кількість зареєстрованих установ	243	254	267	4,5	5,1	9,9
Вартість діючих договорів фінансового лізингу (млн. грн.)	41 528,8	67 099,5	58 304,1	61,6	-13,1	40,4
Кількість діючих договорів фінансового лізингу (од.)	22 010	25 052	27 348	13,8	9,2	24,2
Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за звітний період (млн. грн.)	14 708,8	31 536,6	7181	114,4	-78,5	-51,2
Кількість договорів фінансового лізингу, укладених за звітний період (од.)	10 826	11 051	8940	2,1	-19,1	-17,4
Кількість фінансових компаній, що надають послуги фінансового лізингу	115	157	187	36,5	19,1	62,6
Кількість укладених договорів фінансового лізингу фінансовими компаніями (од.)	6	32	26	433,3	-18,75	333,3
Вартість укладених договорів фінансового лізингу фінансовими компаніями (млн. грн.)	1,7	16,5	257,4	870,6	1460	15041

*Складено автором на основі даних [10]

Таблиця 2

Рейтинг лізингових компаній України відносно розміру лізингового портфелю, млн. грн.*

Назва компанії	2012	2013	3 кв. 2014	Темп приросту, %	
				2014 до 2013	2014 до 2012
Райффайзен Лізинг Аваль	2004,8	2176,5	2988,1	37,3	49,1
ОТП Лізинг	1156,1	1992,1	2971,3	49,2	157
ВТБ Лізинг Україна	3505,0	2342,7	2511,1	7,2	-28,4
Український лізинговий фонд	776,4	1801,2	1993,5	10,7	156,8
УніКредит Лізинг	1415,1	1139,1	1066,4	-6,4	-24,6
ІНГ Лізинг Україна	1336,7	719,1	-	-	-
Порше Лізинг Україна	546,4	691,6	970,4	40,3	77,6
ALD Automotive/Перша лізингова компанія	466,3	598,9	914,4	52,7	96,1
Сканія Кредіт Україна	350,0	389,0	497,0	27,8	42
Ілта	255,5	289,4	390,5	34,9	52,8
AVIS Україна	207,0	230,8	327,3	41,8	58,1
VAB Лізинг	307,5	287,2	243,5	-15,2	-20,8

*Складено автором на основі даних [11]

Серед лізингових компаній, що працювали на українському ринку лізингу, можна виділити ТОП-12 компаній, які активно функціонували на ринку і залишалися лідерами декілька років підряд, займаючи те чи інше місце. Рейтинг лізингодавців за 2014 р., який проводить Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців» [11], очолив «Райффайзен Лізинг Аваль» з портфелем 2988,1 млн. грн., на другому місці – компанія «ОТП Лізинг», яка значно зміцнила позиції, збільшивши протягом 2014 р. свій лізинговий портфель з 1992,1 млн. грн. до 2971,3 млн. грн., на третьому – компанія «ВТБ Лізинг Україна» з портфелем у 2511,1 млн. грн., спустившись з першого місця, яке займала в 2012 та 2013 рр. (табл. 2).

За період, що аналізується, від'ємний темп приросту показали чотири компанії. Інші ж, навпаки, продемонстрували значне зростання лізингового портфеля: так, наприклад, темпи приросту для «Райффайзен Лізинг Аваль» склали 37,3% в 2014 р. та 49,1% за період 2012–2014 рр. В 2,6 рази збільшились лізингові портфелі «ОТП Лізинг» та Українського лізингового фонду.

Протягом 2012–2013 рр. нових договорів не укладали «ВТБ Лізинг Україна», «ІНГ Лізинг Україна». А «Євро Лізинг» та «ІНГ Лізинг Україна» розпродавали свої активи конкурентам протягом 2013 р. Найбільше в 2013 р. скоротився портфель лідера ринку – дочірньої компанії російського «ВТБ Лізинг». Компанія втратила 33% своєї вартості, і на початок 2014 р. обсяг портфеля становив 2342,7 млн. грн., тоді як на початку 2013 р. – 3505 млн. грн. Істотно скоротили свій портфель ще дві лізингові компанії, що належать банківським структурам. «УніКредит Лізинг» – дочірня компанія італійської групи UniCredit – за 2013 р. зменшила свої активи на 276 млн. грн. (або на 19,5%) – до 1139,1 млн. грн., зменшення продовжилось і в 2014 р., скоротившись протягом трьох кварталів ще на 72,7 млн. грн. (або на 6,4%). «VAV Лізинг», що входить до групи VAV, в 2013 р. скоротила портфель на 20,3 млн. грн.

(або на 6,6%), протягом січня-вересня 2014 р. – на 43,7 млн. грн. (або на 15,2%).

2013 р. позначився не тільки згортанням діяльності відомих компаній, а й істотною перестановкою сил серед великих діючих гравців ринку лізингу: в 2013 р. п'ята у рейтингу лізингових компаній «ОТП Лізинг» придбала клієнтський портфель компанії ING Lease на загальну суму 500 млн. грн. Це стало найбільшою угодою з купівлі портфеля за історію українського лізингового ринку. Крім цього, компанія придбала частину портфеля «Євро Лізинг» на суму 22,4 млн. грн., що дозволило компанії впевнено закріпитись на другому місці в рейтингу, з незначним відставанням від лідера.

Висновки і пропозиції. Україна має досить високий потенціал для розвитку лізингу. Позитивним буде вихід на ринок суто українських компаній, що братимуть менший авансовий платіж та забезпечення; прийматимуть рішення по кредитуванню швидше, орієнтуючись більше на грошовий потік, ніж на кредитну історію; запроваджуватимуть простішу процедуру заявки та оформлення лізингових угод. Завдяки приходу на ринок таких нових компаній конкуренція буде зростати, що зробить лізинг більш доступним для середнього і малого бізнесу.

Основні проблеми, які виникають в процесі реалізації лізингових відносин: брак стартового капіталу у лізингових компаній; недостатня фінансова стійкість лізингодавців; слабкий розвиток інфраструктури ринку лізингових компаній; нестабільна економічна ситуація в країні; відсутність стимулів та необізнаність суб'єктів господарювання у застосуванні лізингу; слабка державна підтримка, відсутність податкових пільг, у тому числі для компаній, готових надати довгострокове кредитування; нестача кваліфікованих фахівців з питань лізингу на рівні учасників лізингових відносин.

Вирішення визначених проблем в майбутньому сприятиме розвитку і успішному функціонуванню лізингових компаній та лізингодавців.

Список літератури:

1. Закон України «Про лізинг» від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998 р. – № 16. – С. 68.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про лізинг» від 11.12.2003 р. № 1381-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1381-15>.
3. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР в редакції від 16.01.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.
4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 20.03.1991 р. № 872-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T087200.html.
5. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 р. № 334/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/334/94-%D0%B2%D1%80>.
6. Васильчишин О. Лізинг в Україні: минуле і перспективи / О. Васильчишин, О. Тулай // Світ фінансів. – 2006. – Вип. 3 (8), – С. 128–141.
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку реєстрації договорів лізингу» від 16.06.1998 р. № 913 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 24. – С. 888. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://debetkredit.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP980913.html.
8. Конвенція про міждержавний лізинг від 25.11.1998 р. № 179 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997_179.
9. Решетнікова А.А. Лізинг як фактор структурних зрушень у трансформаційній економіці України / А.А. Решетнікова // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Серія «Економіка». – 2003. – № 66. – С. 35–36.
10. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nfr.gov.ua>.
11. Офіційний сайт Асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uul.com.ua/stat/>.
12. Експрес-результати дослідження ринку лізингу України. 2008 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://refdb.ru/look/1735047.html>.

Дудчик О. Ю.

Днепропетровская государственная финансовая академия

РАЗВИТИЕ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ЛИЗИНГОВЫХ КОМПАНИЙ И ЛИЗИНГОДАТЕЛЕЙ В УКРАИНЕ

Резюме

Рассмотрены особенности поэтапного развития и функционирования лизинговых компаний и лизингодателей в Украине за время независимости. Установлены причины, которые положительно или отрицательно влияли на деятельность этих организаций в определенный период времени. Обоснованы проблемы, требующие решения для стимулирования эффективной деятельности современных лизинговых компаний.

Ключевые слова: лизинг, рынок лизинговых услуг, лизинговые отношения, лизинговые компании, лизингодатели.

Dudchik O. Y.

Dnipropetrovsk State Financial Academy

DEVELOPMENT AND FUNCTIONING OF LEASING COMPANIES AND LESSORS IN UKRAINE

Summary

The article describes the features and operation of the phased development of the leasing companies in Ukraine during the period of independence. Established the causes that positively or negatively affects the activities of these organizations in a certain period of time. Have been grounded the problems that require immediate solutions to promote the effective activity of modern leasing companies.

Keywords: leasing, leasing market, leasing relationships, leasing companies, lessors.

УДК 336.764

Д'яченко А. В.

Національний університет державної податкової служби України

КРЕДИТУВАННЯ БУДІВНИЦТВА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовано теоретичні засади розвитку банківського кредитування житлового будівництва. Вивчено принципи, функції, загальні та особливі ризики надання кредитів на проекти житлового будівництва. На цих засадах визначено особливості банківського кредитування будівництва.

Ключові слова: кредитування, банки, житлове будівництво, принципи кредиту, ризики кредитування.

Постановка проблеми. У сучасній економіці кредит посідає одне з найважливіших місць у системі фінансових відносин. У країнах, де фондовий ринок недостатньо розвинений (сюди належить Україна), банки є основними фінансовими посередниками, що покликані забезпечувати фінансування різних видів економічної діяльності. Особливості житлового будівництва як інвестиційної діяльності визначають і специфічні риси банківського кредитування, що вимагає його теоретичного дослідження як особливого виду кредитної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні питання активізації кредитування в Україні, зокрема й житлового будівництва, є предметом досліджень багатьох вітчизняних вчених і практиків. Окремі теоретичні і практичні засади розвитку кредитування описано у працях В.Д. Базилевича, В.Ю. Божанова [1], Т.О. Євтуха, В.І. Кравченко [3], А. Назаренко [4], Т.В. Майорової, К.В. Паливоди [3], О.С. Іванілова [2], Д.О. Фаріон [5] та інших. Однак спірним залишається питання вибору важелів щодо стимулювання кредитування, що відповідають його особливостям.

Грунтовне дослідження взаємодії банківського і реального секторів економіки, проведене О.В. Дзюблюком і О.Л. Малаховою [6], дозволило науковцями сформулювати такі положення щодо ролі банків у сфері кредитування житлового будівництва:

1) банки як специфічні фінансові посередники займають значну частку грошового ринку та здійснюють перерозподіл позичкових капіталів;

2) банки беруть активну участь у формуванні пропозиції грошей і можуть суттєво впливати на ринкову кон'юнктуру та економічне зростання загалом;

3) банки надають економічним суб'єктам широкий спектр послуг, що в цілому впливає на рівень ефективності та продуктивності праці у суспільстві.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на те, що теоретико-методологічні засади розвитку і функціонування банківського кредиту добре розвинені у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, специфіка банківського кредитування житлового будівництва, на відміну від іпотечного кредитування, досліджена недостатньо ґрунтовно.

Метою статті полягає у визначенні особливостей кредитування житлового будівництва та його ролі у розвитку економіки країни.

Виклад основного матеріалу. Необхідність використання кредиту в житловому будівництві обумовлена наявністю традиційної суперечності між потребою забудовників (девелоперів) у певному обсязі фінансових коштів на початку будівництва та неможливістю її задовольнити за рахунок власних ресурсів до завершення будівництва та реалізації споруджуваного об'єкту. Вирішення цієї суперечності за рахунок кредиту забезпечує «вбудованість» кредитних відносин у процес